

DOI: <https://doi.org/10.17721/2520-2626/2024.35.15>
УДК 355/359(477)

Михайло ЦЮРУПА

доктор філософських наук, професор, професор
кафедри філософії та соціології
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ORCID: 0000-0003-0464-7939

Email: mvz999@ukr.net

Віра КРЕЧЕТОВА

кандидат соціологічних наук,
старший викладач кафедри соціології та філософії,
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ORCID: 0000-0003-1665-4976

Email: 2002verak@gmail.com

Олексій ДВОРСЬКИЙ

здобувач III курсу спеціальності Соціологія

Email: casperdvor@gmail.com

ДЕСЯТЬ РОКІВ РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ: ЕВОЛЮЦІЯ «ГІБРИДНОЇ ЗАГРОЗИ» ДО МАСШТАБНОЇ ВІЙНИ «НОВОГО ПОКОЛІННЯ»

Анотація. Стаття присвячена соціально-філософському та воєнно-політологічному аналізу небезпечної еволюції російського вторгнення в Україну у широкому контексті глобальної безпеки. Експліковано закономірний шлях від малопомітних, прикритих наративами «нас тут немає» дій підтримки озброєних сепаратистів ДНР-ЛНР, до відкритого агресивного нападу на Україну «силами вторгнення» для швидкого проведення «спеціальної військової операції», а після її провалу, переходу до масштабних бойових дій північною мобілізованою армією у війні на знищення українства.

Десятки років росіянами проводиться політика підкорення України спочатку «м'якою» силою енергетичної прив'язки до «газового спрута», фальсифікацією української історії, гуманітарним туманом «єдності народів», далі переходом до «конфлікту нижче збройного» при спробі захопити острів Тузла (2003 р.) (що можна розцінити як пролог війни), розв'язанням «гібридної» війни, надалі – повномасштабної та кроками по демонстрації переваги у повітряно-космічному просторі, зрештою ядерним шантажем.

Визнання переростання війни у майбутньому на «катастрофічне зіткнення» світових держав, або на «зіткнення світових лідерів за межами України», за термінологією американських аналітиків (Томас Ф. Лінч), не є достатнім для глибокого наукового аналізу еволюції російських планів та дій, у яких проглядається агресивна закономірність, притаманна мілітарній суті неоімперіалізму.

У сучасній російсько-українській війні ціллю стає знищення збройного опору України, подальша неоколонізація незалежної держави, відновлення імперських російських амбіцій на євро-азійському просторі. За цих умов важливим є теоретичне та праксеологічне завдання визначити форму (модель) воєнної безпеки нашої країни у ситуації довготривалого протистояння з Московією з огляду на невтішну динаміку безпекової ситуації в Європі та перспектив «озброєного миру». Якщо західні аналітики вважають, що майбутнє «оповите туманом неясності», а європейські армії начебто мають запас у 4-5 років на підготовку до війни з Московією, то невідкладне завдання українських вчених полягає у науковому передбаченні тенденції до погіршення глобальної безпекової ситуації, у якій Україна вже показала приклад незламності та боротьби. Запропоновано огляд 4-х моделей воєнної безпеки для неї: синергетичний, євроатлантичний, ізраїльський варіант та синтетичний, вибір якого буде надано політикам та стратегам.

Ключові слова: класичні теорії війни, філософія війни нового покоління, науковий дискурс безпекових перспектив, моделі воєнної безпеки України

Mikhailo TSIURUPA

PhD in Philosophy, professor,
Professor of the Chair of Philosophy and Sociology,
Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University

Vira KRECHETOVA

Candidate of Sociological Sciences (PhD),
Department of Philosophy and Sociology,
Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University

Oleksii DVORSKYI

third-year student speciality Sociology

TEN YEARS OF THE RUSSIAN INVASION OF UKRAINE: EVOLUTION OF THE «HYBRID THREAT» TO A LARGE-SCALE «NEW GENERATION» WAR

Abstract. The article is devoted to the socio-philosophical, military-political analysis of the dangerous evolution of the Russian invasion of Ukraine in the broader context of global security. The author explicates a natural path from subtle actions of support for armed separatists of the DPR-LPR, covered by the narrative 'we are not here', to an open aggressive attack on Ukraine by 'invasion forces' for a quick 'special military operation', and after its failure, to large-scale hostilities with a half-million-strong mobilised army in a war to destroy Ukrainians.

For decades, the Russians have been pursuing a policy of subjugating Ukraine, first by the 'soft' power of energy ties to the 'gas octopus', falsification of Ukrainian history, humanitarian fog of 'unity of peoples', then by the transition to a 'conflict below armed conflict' in an attempt to seize the island of Tuzla (2003) (which can be seen as a) (which can be regarded as a prologue to war), the unleashing of a 'hybrid' war, then a full-scale war, and steps to demonstrate superiority in airspace, and finally nuclear blackmail.

Recognition of the war's escalation into a 'catastrophic clash' of world powers, or a 'clash of world leaders outside Ukraine', in the terminology of American analysts (Thomas F. Lynch), is not sufficient for a deep scientific analysis of the evolution of Russian plans and actions, in the current Russian-Ukrainian war, the goal is the destruction of Ukraine's armed resistance, further neocolonisation of the independent state, and the restoration of Russia's imperial ambitions in the Euro-Asian space. Under these circumstances, it is important to determine the form (model) of our country's military security in a situation of long-term confrontation with Muscovy, given the disappointing dynamics of the security situation in Europe and the prospects for an 'armed peace'. While Western analysts believe that the future is 'shrouded in a fog of uncertainty' and European armies seem to have a margin of 4-5 years to prepare for a war with Muscovy, the urgent task of Ukrainian scholars is to scientifically predict the deteriorating trend in the global security situation, in which Ukraine has already shown an example of resilience and struggle. The author offers an overview of 4 models of military security for it: synergistic, Euro-Atlantic, Israeli and synthetic, the choice of which will be given to politicians and strategists.

Keywords: classical theories of war, philosophy of war of the new generation, scientific discourse of security perspectives, models of military security of Ukraine

Постановка проблеми. У довоєнних розвідках вітчизняного безпекового середовища України вважалось, що ми жили, працювали і вчилися у світі без можливості спалаху збройного насильства. Але, як передбачив німецький офіцер, герой оповідання «Дойче реквієм» письменника-філософа Х.-Л. Борхеса, «тепер у світ приходиться доба, яка не знає пощади, ми її викували...» [2, с. 348]. Це літературне застереження підтверджено стратегами США (Томас Ф. Лінч, Майкл Кіммідж [15; 17]), що попередні два десятиріччя кооперації та колаборації 3-х центрів сили – Китаю, США, Московії – змінились недекларованим змаганням за світове лідерство, а Стратегія безпеки США 2017 р. оголосила завершення 25 років мирних ініціатив.

Керівництво держави впродовж трьох десятиріч років нехтувало низьким рівнем стану воєнної безпеки молодій Україні, знекровлювало Збройні Сили продажем нового озброєння та «надлишкового» майна, сприяло падінню іміджу військової служби, покладаючись на сумнівні угоди-гарантії з російською державою. Не викликало тривоги попередження колишнього спікера парламенту перед початком нового століття про те, що Україна знаходиться на 184 місці у світі за рівнем оборонних витрат на душу населення.

Натомість дослідники наших союзників небезпідставно стверджували, що потрібно було жити з «відчуттям терміновості небезпечних змін безпекового середовища», діяти рішуче для зміцнення військо-

вої потуги країни. А у вітчизняних розвідках хвалькуваті опуси штабу «Як нам перемогти Росію у війні майбутнього» (2021) [5] закликали воювати «асиметричним арсеналом» з приватними військовими компаніями. Ці міркування були відірвані від реалій війни, коли Україна терміново потребувала сучасних засобів ПВО, дронів, ракет середньої дальності, танків, снарядів, патронів, медичного, саперного інструментарію, а головне – патріотично налаштованих людей [4; 6; 7; 8; 9; 10].

Наш сусід із Московії підступний, аморальний, без жодних гуманітарно-правових обмежень своїх нищих дій: розправи із політичними опонентами (Б. Немцов, О. Навальний); утиски прав громадян на вільне висловлювання думки щодо війни; агресії у всіх її виявах; безцільного руйнування лікарень та церков України; вбивств невинних дітей, медиків, спортсменів, діячів культури. Ці злочини не можуть бути виправдані. Вони розпочали «безжальний період» російських дій у новому столітті і тисячолітті.

У попередні 20 років війни «антитероризму з тероризмом» життя планети теж було під загрозою. Арабо-ізраїльський збройний конфлікт, який переріс у 300 денну війну, інші кризи, які мали певні обґрунтовані політично-правові засади, сучасна російська агресія окрім ненависті до українства та путінських амбіцій на світове лідерство нічим розумним не обґрунтовані. Через несподівано тривалий для агресора та навіть наших союзників плін російсько-української війни прогноуються «катастрофічні зміни» безпекового середовища Європи та Азії. Головний редактор одного воєнного журналу США генерал Марк Міллі вказав, що це лише «загальні контури небезпек, деталі вкриті туманом», бо глобальна конкуренція та швидкий розвиток технологій війни підсилюють старі та сприяють появі нових викликів мирному життю [18, с. 3].

Майкл Кіммідж, колишній співробітник держдепартаменту США, професор кафедри стратегічних досліджень Католицького університету, у книзі «Зіткнення: війна в Україні та витоки нової глобальної нестабільності» визнав теперішню війну «великою, обширною, небезпечною динамічною. Вона радикально змінила сам шлях глобалізації» [16]. Термін «зіткнення» (англ. «collision») наголошує на багатьох викликах та ризиках глобального світу.

Відомий автор Дуайт Філліпс здійснив спробу визначити вплив російської агресії на міжнародні відносини у загальнопланетарному масштабі у книзі «Поza межами України», на безпеку у всій Європі, взаємини Китаю та США тощо. Зрозуміло, що наші актуальні проблеми збереження мирного життя і євроінтеграційної перспективи вже не на першому місці [14, р. 166–168].

Логічно-історична методологія дослідження російського повномасштабного вторгнення в Україну та відсічі потрібна для розробки рекомендацій по вибору моделі «безпеки миру» в Україні. **Метою** також є аналіз безпекових діючих моделей. Потрібна не тільки фіксація фактів, важлива для правового та морального засудження російської агресії, небезпеч-

ної форми зіткнення – боротьби демократичного та тоталітарного світів у Європі після Другої світової війни (Д. Філліпс), а й з'ясування напрямку «соціальної динаміки» станів нинішньої війни та збройних конфліктів, на чому наполягали американський соціолог Пітерім Сорокін та французький дослідник Гастон Бутуль ще у 20 столітті.

Аналіз джерел та літератури. Проблема наукового дискурсу еволюції російського вторгнення в Україну недостатньо розроблена через багато причин, зокрема, внаслідок розбіжностей між різними напрямками розвідок в публічному інформаційному просторі. З іншого боку, складність проблеми вивчення реалій російсько-української війни від прихованих форм «гібридної війни» до анексії Криму кадровими військовими, лицемірно названими «ввічливими», військовою підтримкою Першого та Другого армійських корпусів сепаратистів на Сході країни, до переходу до «остаточного» вирішення української проблеми з путінським гаслом «я їх знищу», не дозволяє створити цілісну наукову картину дійсності.

Перший напрямок сформовано щоденниками, записами учасників бойових дій (їх нарахували вже більше 1500) та академічними вітчизняними розвідками високого ступеня абстракції. Цей обшир літератури має в основному не наукову, а здебільшого морально-аксіологічну цінність. Ставлення до війни за вказаними джерелами нагадує ремінісценцію книги Ернста Юнгера, учасника двох світових воєн, «Війна як внутрішнє переживання», де талановито передані переживання воїна на рівні містичного та глибинно-психологічного сприйняття людиною смертельних небезпек [13].

Ми високо оцінюємо емоційний та патріотичний запал українських вояків-літераторів, які загинули в розквіті сил на «нашій війні». Серед них: спогади про бої з російським агресором українського вояка Максима Петренка «Смерть поета», поета Максима Кривцова, автора збірки поезій «Любов і війна», «Поміж сирен. Нові вірші війни», які творчу частину життя 2014-2023 р. провели на війні [3]. Вони висловили слушну думку, що вояки повоюють повернутись у новий світ, і взагалі: чи можна до нього повернутись? Максим Кривцов писав роман з примітною назвою «Радіо «Забуття»».

Ми не можемо погодитись із необґрунтованою заявою знаного німецького філософа Отфріда Гюффе, винесеною до назви його статті «Чому мир все ж таки превалює?», адже авторитетний Центр конфліктології SIPRI (Стокгольм) доводить протилежне: кількість збройних конфліктів у світі постійно збільшується [10].

Зарубіжний автор Петер Енглунд, автор книги «Полтава, Розповідь про загибель однієї армії», пише «по гарячих слідах» нову роботу про війну в Україні. Кореспондент «Гардіан» Люк Гардінг у роботі «Вторгнення: кривава війна росії та боротьба України за виживання», що вийшла вже у листопаді 2022 р., намагається об'єктивно висвітлити перебіг війни. Головна ідея цих робіт полягає у протидії російським

інсинуаціям «боротьби з нацизмом та київською хунтою».

Устремління знайти істину притаманне не тільки науковцям. На засіданні «Круглого столу» «Меморалізація російсько-української війни» в Укрінформі у квітні 2024 р. було відзначено, що й на третій рік війни існує «недостатнє наукове вивчення війни» в нашому суспільстві. Причому навіть новітні спроби пояснення війни далекі від наукових поглядів. «Основна природа війни та її принципи – зіткнення волі, сила, тертя, туман війни і центри тяжіння», – пише генерал Філіп Лавін, головнокомандувач Об'єднаних Збройних Сил НАТО (переклад з рос. тексту часопису JFQ # 111, р. 25-26.) [15].

Нові видання у США намагаються ставитись до розкриття природи та тенденцій російсько-української війни у широкому контексті небезпечних тенденцій руйнації світової безпеки з метою внести зміни у доктрини та стратегії використання об'єднаних сил.

У зв'язку із 25 річницею заняття керівних посад у правлячому класі Московії В. Путіна з'являються історично-аналітичні матеріали щодо його особистого вибору способів правління, однак вони не розкривають зв'язок особистих уподобань зі зростанням претензій всієї країни на відновлення «національної величі», що було характерним для Італії та Німеччини після поразок у Першій світовій війні. Гасло «піднятих із колін» мало приховане продовження: щоб знову панувати на пострадянському просторі та увійти у коло світових лідерів. У цьому також одна з причин низького рівня протестних настроїв в країні агресора.

Мета статті – обґрунтування необхідності на рівні наукового дискурсу розкриття різних аспектів сутності сучасних дій Московії: «некласичної» війни проти України, модусу початку неспровокованої агресії, спецоперацій, конфліктів різних ступенів інтенсивності, спроб ядерного шантажу та поширення бойових дій на європейський континент.

Виклад основного матеріалу. Відомий літератор царської Росії влучно зауважив, що кожна подія має свої передумови. Так і «гібридна війна» десять років тому розпочалась після спроб підкорення України спочатку «м'якою силою» – енергетичною залежністю, гуманітарними впливами з домінуванням російської псевдокультури, російського православ'я, продажем дешевої літератури із пропагандою «руського мира», відкриттям російських ЗВО в Криму, спробами створення привабливої моделі «єдності народів».

Револуція гідності 2013-2014 рр. рішуче обірвала майже всі прив'язки українців до росіян. Тоді агресором був здійснений перехід від загравання до тиску та загроз у формі «гібридної війни», у якій вже поєднувались м'яка та «жорстка сила» імперіалістичної країни із відновленим воєнним потенціалом.

Розуміння путінської політики уникнення оголошення війни мало би привернути увагу до завуальованих висловлювань політичних суперників сто-

совно України. На Мюнхенській конференції з безпеки 2008 р. кремлівський лідер заявив, що Україна – «країна, яка не відбулась», а начальник Генштабу Московії у грудні 2013 року за 2 місяці до анексії АР Крим у статті, оприлюдненій у «Воєнно-промисловому кур'єрі», пропагував ідею готовності дій із співвідношенням «мирних» силових засобів та збройних акцій 4:1 в його арсеналі сили, тобто фактично оголосив про початок «гібридної» війни.

На думку фахівців «Ренд корпорейшен» у сфері збройних змагань вагому частку почала займати інтелектуальна складова. З 2008 р. розроблялась концепція «гібридної війни». До слова, сьогодні термін став «заяленим» у словосполученнях «гібридний автомобіль», «гібридний генератор», що не відповідає основному семантичному смислу слова.

У біології гібрид означає «зрощення» різних та водночас близьких видів з метою отримання нового біологічного виду із визначальними ознаками першого та другого. У соціумі «гібрид» позначив новий феномен політичної боротьби, де «зрощені» мирні та воєнні засоби впливу на противника, що нагадує стан «ні війни, ні миру», але це один із можливих модусів війни «нового покоління». Застереження про їх появу зроблені у перші роки XXI століття: згідно результатів роботи «мозкових танків» (Tank Thinks) чисельністю біля 8 тисяч спеціалістів США в галузі стратегій війни було введено термін «гібридна війна», той позначив поєднання збройних та не збройних (не летальних) засобів. Міністр іноземних справ Норвегії у травні 2015 року характеризував бойові дії російсько-сепаратистських сил проти України з використанням цього нового терміну. Небезпеку «гібридної війни» ми вбачаємо у неможливості встановити правовий статус для регулювання, адже у міжнародному гуманітарному праві використовуються поняття «збройний конфлікт міжнародного та не міжнародного характеру», а така війна розчиняється у сукупності різних «гібридних загроз» національній безпеці держави. Як показала 8-ми річна гібридна війна Московії проти України, міжнародна спільнота не вважає її загрозою всій архітектоніці безпеки на європейському континенті.

Аналітики США почали поєднувати два різних поняття «гібридна війна» та «гібридні загрози», знов-таки відсуваючи думки та напрямки розвідок (тепер вже на науковому рівні) про реальну війну як безкомпромісну збройну боротьбу, але слід знати, що гібридна війна може не мати помітного кордону із «гібридним миром». Вона включає як звичайні сили, так і нетрадиційні засоби міждержавної боротьби, здійснюючись державними та недержавними суб'єктами, «у військових, економічних, дипломатичних, інформаційних вимірах ресурсів влади». Така позиція зрозуміла з точки зору страхів війни, краще вважати, що та «зрослась» з мирними конкурентними засобами, тому втратила гостроту зброї, яка завжди кидається у очі.

Попри визначені нами небезпеки «гібридної війни», та має суттєвий недолік: крізь призму військо-

вої стратегії ця сучасна форма «стратегії непрямих дій», визначена у основних рисах Сунь Цзи в роботі «Мистецтво війни», не приносить швидкого результату у досягненні розгрому противника. Така війна його знесилює, перевіряє стійкість суспільства та може тривати достатньо довго [12].

Хоча у тексті Воєнної доктрини України 2015 р., затвердженої Указом Президента України № 555, мовилось про сценарії розвитку боротьби у вигляді конфлікту на кордоні включно зі «спеціальною військовою операцією», повномасштабна тривала війна стала практично для всіх несподіванкою [4].

Важкість відбиття першого етапу збройного нападу, тягар руйнування цивільних об'єктів, коли щодня руйнується освітній або медичний заклад, нестача боєприпасів, боротьба з флотом противника без власного флоту, бойові вильоти на літаках, старших за наших героїчних пілотів, підтвердили унікальність війни, складності її осмислення та наукового осягнення, адже, як справедливо примітив начальник військової академії далекої Австралії Мік Раєн, «потяг звернення до війн минулого демонічною силою нависає над сучасними аналітиками» [17].

Нинішній етап російсько-української війни професор Майкл Кіммідж вдало охарактеризував множиною «зіткнень», які зрештою переросли у війну з росією на її території з серпня 2024 р., що може кваліфікуватись як політичний конфлікт між Європою та Московією, протистояння росії та США у сферах безпеки, космосу, демократій тощо.

Наявна фаза російського вторгнення в Україну виразно має тенденцію до поширення «зони небезпеки», починаючи від намірів Московії розмістити небезпечну зброю у космосі, можливо, навіть ядерну, претензії домінувати завдяки флоту в районі Північного полюсу, створення «поясу впливу» в Африці в районі Сахеля (Малі – Судан – Лівія), не задовольняючись підтримкою генерала-заколотника Хафтара у Лівії.

Зброя на полях російсько-української війни стає все більше небезпечною. Така актуальна новація як «дрони» відомим американським автором подана крізь призму потенційної загрози всьому: «війні, миру та майбутньому», адже відбувається «заміщення цілей», а не вибір противника.

Постає окреме питання щодо поширення впливу російської агресії на Близький Схід з побіжною метою створити і там «пояс нестабільності», втягнути союзників України у нове збройне протистояння, поки що розширюючи поле «зіткнення» демократії з тоталітаризмом.

Але головна небезпека українству залишається на стадії незавершеної фази «гарячої війни». Якщо руйнування та втрати суспільств у війнах зазвичай оцінювались у цифрах зруйнованих міст та сіл, мільйонних числах загиблих і поранених, то ми спробуємо показати у людиновимірному плані наші втрати, адже «людина зникає, коли до неї ставляться абстрактно» (Ален Бадью). Ніколи не будуть повернені до життя вбиті росіянами більше 500 дітей, 20

тисяч депортованих, 480 розстріляних спортсменів, а дитинка, яка була народжена у сховищі «Азовсталі» загинула, так ніколи й не побачивши сонця, був вбитий на Харківщині 94-річний в'язень концтабору. І це ще не кінець втрат у цій кривавій війні.

Навіть якщо до втрат вояків із часом у суспільстві ставляться напівбайдуже, як зазначав Річард Олдінгтон у книзі «Смерть героя», і самі вони звикають до загибелі та смертності за відомою сентенцією Альбера Камю «хто бачив смерть тисяч, того не зворушить смерть одного», все одно нас жахають тортури полонених українських бійців, розчленування тіл, відрізання голів, видалення органів.

Із першого дня російського повномасштабного вторгнення в Україну ні в кого в країні, а також у наших друзів та союзників на всьому демократичному просторі не виникає сумніву, що це найбільша загроза існуванню незалежної держави, найвищий рівень воєнної небезпеки. Ми мали повне право охарактеризувати російську агресію як «війну на знищення українства без обмежень».

Але на нашому боці сила правди, права, мудрості українського народу щодо якого можна застосувати слова біблійного Соломона: «Війну проведь мудрими радами» [1]. Нам належить мудро-софієно та водночас войовничо-патріотично вибрати, сформувати модель воєнної безпеки.

На саміті 2023 року НАТО у Вільнюсі у тексті Резолюції п'ятого пункту йшлося про те, що російська федерація є найбільш значною і безпосередньою загрозою безпеці України, її союзників, а також миру і стабільності в євроатлантичному регіоні [11]. Напад на Ізраїль терористичних сил, інспірованих Московією, лише зміцнив впевненість у тому, що у глобалізованому світі безпека також стає глобальною та стає вразливою до агресій.

Перша, *внутрішня* модель безпеки, заснована на таких положеннях:

- синергії всіх оборонних зусиль українців, поєднання сил військових та цивільних структур, у результаті загальна міць України збільшується;
- всеохоплюючої оборони для превентивних протидій ворогові та стійкому опорі на суші, морі, у повітряному просторі, у кіберпросторі.

Це суто внутрішнє завдання підтримки обороноздатності країни, боєготовності військ та їх потужності на такому рівні, який не дозволить агресору сподіватись на перемогу. Його втрати будуть більшими («піррова перемога»), ніж очікувані вигоди. Зрозуміло, що витрати на сектор оборони, які були визначені Верховною Радою та Урядом України 2015-2020 рр., мали бути не 5% ВВП, а з них на потреби війська приходилась лише половина, тобто 2,5 %, а на порядок вищими. Бо коли прийшла війна, то тільки на забезпечення безпекового середовища Києва у 2023 р. було витрачено 1,1 мільярда гривень у порівнянні з 0,8 мільярдами 2022 року.

Серед *зовнішніх* (дорадчих) моделей на чільному місці найбільш прийнятна для нас, як вважається, «сильна» модель безпеки від системних воєнних

загроз російської агресії – вступ до Південно-Атлантичного Альянсу. Однак на саміті НАТО було заявлено, що безпекове середовище навколо України динамічне, питання дати вступу залишається відкритим. Більш відверто заявлено офіційними особами, що до завершення війни досягти одностайності щодо вступу України до НАТО серед 30 членів не вдасться.

Третя модель безпеки, так звана «ізраїльська», менш «сильна», дає можливість одній невеликій країні за рахунок значної фінансової допомоги на воєнні цілі мати значні воєнні ресурси для боротьби і стримування противника.

Модель передбачає потужний технологічний потенціал із перевагою над чисельнішим противником та може бути названа моделлю «обережних» гарантій, або дистанційного для союзників реагування на потреби зміцнення системи національної безпеки союзної країни. Звертаючись до дієвості даної моделі для Ізраїлю після майже 10-ти місячної війни з терористичними палестинськими та ліванськими угрупованнями, вкажемо, що у неї є сильні і слабкі місця. Але вона «дієва» та більш прийнятна для наших союзників.

Четверта модель, ми назвемо її «покращений варіант Будапештського меморандуму», передбачає надання «гарантій» безпеки Україні з боку G-7, всього ЄС. Особливості цієї моделі у довгостроковому характері, у інтеграції та продовженні сумісних зусиль ЄС та НАТО щодо допомоги військовою технікою та підготовкою військового персоналу для війни в Україні, хоча ЄС та Україна не бажають тривалої війни. Як прийнято у демократичних спільнотах, рішення приймаються шляхом дебатів, погодження інтересів сторін. Тому очікуються ускладнення прийняття та реалізації рішень допомоги.

Перед початком масштабного вторгнення подеколи обговорювалась не модель, а план «Фінського сценарію» відносин з Московією, однак він не був життєздатним і перспективним для України.

Головне полягає у розумінні важливості системи національної безпеки у цілому, воєнної безпеки для життя України та у виборі, обговоренні моделей на найвищому рівні керівництва нашої держави. Наукова та моральна складова цього вибору залежить і від усіх нас.

Висновки. Після майже річного повільного відступу на сході країни українці перенесли бойові дії на територію агресора, який «посіяв вітер, тепер буде пожнати бурю». Однак небезпека російського вторгнення має загрозливу тенденцію поширюватись майже на всі конфліктогенні регіони планети, втягує у орбіту глобального протистояння світові держави, активізує тоталітарні режими на 3-х континентах, використовує заборонену хімічну зброю, погрожує ядерною, відмовляється від столітніх традицій політичного, правового та морально-регулювання війни.

За цих умов актуальне завдання наукового та прагматичного плану після звернення даної фази війни перейти до обґрунтування та формування кон-

цепції-моделі воєнної безпеки, не обмежуючись політичними рішеннями форумів Миру.

1. Біблія. Книги Старого та Нового Заповіту. Видавництво біблійного Товариства.
2. Борхес Х. Л. *Deutsches Requiem*. Алеф: Прозові твори. Пер. з ісп. Харків: Фоліо, 2008. С. 219.
3. Вони вбивають наших митців. Ким був Максим Кривцов, який загинув на фронті. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cyj91p98xrno>
4. Воєнна доктрина України. Затверджена Указом Президента України 2015 р. № 555
5. Горбулін В. Як нам перемогти Росію у війні майбутнього. NY: Брайтс Бук, 2021. 248 с.
6. Грабовська І. Філософські витоки та сенс путінізму. *Вісник КНУТШ. Серія «Українознавство»*. 2016. №1. С. 14–18.
7. Грабовська І. Пошуки шляхів та методів протистояння путінізму: українські реалії. *Українознавчий альманах*. Випуск 26, 2020. С. 45–50.
8. Грабовська І.М. Суб'єктивація versus масовізація українського соціуму. *«Studia Orientalne»*. Польща. №4. 2022. С. 71–82. URL: <https://czasopisma.marszalek.com.pl/10-15804/studia-orientalne>
9. Грабовська І., Цюрупа М. Військова еліта України: шлях українського жіноцтва до лідерства. *Українська еліта у другій половині XIX – на початку XXI століття: особливості формування, трансформація уявлень, інтелектуальний потенціал. Західні землі. Вибрані проблеми* / від. ред. Ігор Соляр, упоряд. Олег Муравський, Михайло Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Кн. 1. Львів, 2023. С. 528–535.
10. Гьоффе Отфрід. Чому мир все таки превалює? *Філософська думка*. 2022. С. 134–140.
11. Результати Вільнюського Саміту 11-12 липня. НАТО у Вільнюсі. 2023 рік. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/rezultaty-vilnyuskoho-samitu-nato-11-12-lipnya-2023-roku>
12. Сунь Цзи. Мистецтво війни. Львів, 2015. 158 с.
13. Юнгер Е. Війна як внутрішнє переживання. К.: Стилет і стилос, 2022. 136 с.
14. Beyond Ukraine: Debating the Future of War Edited by Tim Sweijts and Jeffrey H. Michaels. London: Hurst, Reviewed by Dwight “Buzz” Phillips. *Joint Forces Quarterly*. October. 2024. 2 –d Quarter # 113. Pp. 116–118.
15. Lavigne Ph. Embracing Change. A sense of Urgency. By Phillippe Lavigne. *Joint Forces Quarterly*. 2023. 4 –d Quarter # 111. Pp. 25–32.
16. Michael Kimmage. The War in Ukraine and the Origins of the New Global Instability. Oxford University Press, 2024. 279 p.
17. Mick Ryan. The Intellectual Edge. *Joint Forces Quarterly*. 2020. January # 96. Pp. 6–11.
18. Milley M. Executive Summary. *Joint Forces Quarterly*. 2023. # 109. URL: [chrome-](https://www.jointforcesquarterly.com/2023/09/09/109-executive-summary/)

extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://ndupress.ndu.edu/Portals/68/Documents/jfq/jfq-109/jfq-109.pdf

References

1. *Bibliia. Knyhy Staroho ta Novoho Zapovitu* [Bible. Books of the Old and New Testament]. Vydavnytstvo biblijnogo Tovarystva. (in Ukrainian).
2. Borkhes Kh.L. (2008). *Nimets'ka Requiem. Alef: Prozovi tvory* [German Recueil. Aleph: Prose works] / Per. s isp. Kharkiv. Folio. 219 p. (in Ukrainian).
3. *Vony vbyvaiut' nashykh myttsiv. Kym buv Maksym Kryvtsov, iakyj zahynuv na fronti* [They are killing our artists. Who was Maksym Kryvtsov, who died at the front?]. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cyj91p98xrno> (in Ukrainian).
4. *Voienna doktryna Ukrainy* [Military doctrine of Ukraine]. Zatverdzhena Ukazam Prezydenta Ukrainy (2015). № 555 (in Ukrainian).
5. Horbulin V. (2021). *Yak nam peremohty Rosiiu u vijni majbutn'oho* [How to defeat Russia in the war of the future]. NY: Brajts Buk. 248 p. (in Ukrainian).
6. Grabovs'ka I. (2016). *Filosofski vytoky ta sens putinizmu* [Philosophical origins and meaning of Putinism]. *Visnyk KNUTSh. Seriiia «Ukrainoznavstvo»*. №1. Pp. 14–18 (in Ukrainian).
7. Grabovs'ka I. (2020). *Poshuky`shlyaxiv ta metodiv proty`stoyannya putinizmovi: ukrayins`ki realiyi* [The search for ways and methods of resisting Putinism: Ukrainian realities]. *Ukrayinoznavchy`j al`manax*. Vy`pusk 26. P. 45–50 (in Ukrainian).
8. Grabovska I.M. *Subiektivatsiia versus masovizatsiia ukrainskoho sotsiumu* [Subjectivization versus massification of Ukrainian society]. «*Studia Orientalne*». Polishcha. №4. 2022. Pp. 71–82. URL: <https://czasopisma.marszalek.com.pl/10-15804/studia-orientalne> (in Ukrainian).
9. Grabovs'ka I., Tsiurupa M. (2023). *Viiskova elita Ukrainy: shliakh ukrainskoho zhinotstva do liderstva* [The military elite of Ukraine: the path of Ukrainian women to leadership]. *Ukrainska elita u druhii polovyni KhIKh – na pochatku KhKhl stolittia: osoblyvosti formuvannia, transformatsiia uiavlen, intelektualnyi potentsial. Zakhidni zemli. Vybrani problemy* / vid. red. Ihor Soliar, uporiad. Oleh Muravskiy, Mykhailo Romaniuk; NAN Ukrainy, Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha. Kn. 1. Lviv. Pp. 528–535. (in Ukrainian).
10. H'offe Otfrid. (2022). *Chomu myr vse j taky prevaliue?* [Why does peace still prevail?]. *Filosofs'ka dumka*. Pp. 134–140. (in Ukraine).
11. *Rezultaty Vil'nius'koho Samitu 11-12 Iypania NATO u Vil'niusi* [Results of the Vilnius Summit on July 11-12. NATO in Vilnius]. (2023). URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/rezultaty-vilnyuskoho-samitu-nato-11-12-lypnia-2023> (in Ukrainian)
12. Sun' Tszy. (2015). *Mystetstvo vijny* [The Art of War]. L'viv. 158 p. (in Ukrainian).
13. Yunher Ye. (2022). *Vijna iak vnutrishnie perezhyvannia* [Vijna iak vnutrishnie perezhyvannia]. K. Stilet i stylos. 136 p. (in Ukrainian).
14. *Beyond Ukraine: Debatisng the Future of War* Edited by Tim Sweijs and Jeffrey H. Michaels. London: Hurst, Reviewed by Dwight “Buzz” Phillips. *Joint Forces Quarterly*. October. 2024. 2 –d Quarter # 113. Pp. 116–118.
15. Lavigne Ph. *Embracing Change. A sense of Urgency*. By Phillippe Lavigne. *Joint Forces Quarterly*. 2023. 4 –d Quarter # 111. Pp. 25–32.
16. Michael Kimmage. *The War in Ukraine and the Origins of the New Global Instability*. Oxford University Press, 2024. 279 p.
17. Mick Ryan. *The Intellectual Edge*. *Joint Forces Quarterly*. 2020. January # 96. Pp. 6–11.
18. Milley M. *Executive Summary*. *Joint Forces Quarterly*. 2023. # 109. URL: [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://ndupress.ndu.edu/Portals/68/Documents/jfq/jfq-109/jfq-109.pdf](https://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://ndupress.ndu.edu/Portals/68/Documents/jfq/jfq-109/jfq-109.pdf)